

Fiilden Fiil Yapma Eki '-la-' Üzerine

İD ŞAHİN YILDIZ^a

Geliş Tarihi: 18.07.2019 | Kabul Tarihi: 25.03.2020

Öz: Dil değişim ve gelişimi bünyesinde barındıran bir olgudur. Bu değişim dilin en küçük birimlerinden en büyük birimlerine kadar geniş bir alanı kapsar. Araştırma ve incelemeler Türk dilinin zenginliklerinin ve yeni yönlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada bugüne kadar Türkçe üzerine yazılmış gramer kitaplarında ihmal edilen fiilden fiil yapım yapma eki olan “-lA-” üzerinde durulmuştur. İşleklığı çok yoğun olmayan bu ek Eski Türkçeden bu yana kullanılmaktadır. İşlev olarak isimden fiil türeten “+la-”, vasıta eki “la” ve enklitik olan “la” ile benzerlik gösteren ek anlamsal açıdan bunlardan farklı olarak pekiştirme fonksiyonu ile kullanılmıştır. Ekin geldiği sözcüğün anlamını değiştirmesi ve pekiştirmesi dereceli olarak farklılık göstermektedir. Çalışmada ekin Türkçenin çağdaş ve tarihî lehçelerdeki görünümünün yanı sıra günümüz Türkçesindeki kullanımları da tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma eklere farklı bir bakış açısı kazandırması ve Türkçenin zenginliğini ortaya çıkarması açısından katkı sağlayabilecek nitelikte olduğu düşüncesiyle kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, gramer, yapım ekleri, fiil yapımı, -la-.

^a Van YYÜ, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
shnyildiz47@gmail.com

On the Verb Production Suffix '-la-'

Abstract: Language is a phenomenon that is hosted within change and development. This change covers a wide area of the language from the smallest to the largest units. The new richness of the Turkish language is emerging day by day. This study focuses on the negation of the verb in the grammatical books written on Turkish until now, namely "-IA-". This addition, which is not very intensive, has been used since the Old Turkic. The function is used with the reinforcement function, which is different from the semantic aspect, which is similar to "la-", which is derived from the noun-verb "la", and "la", which is the encyclical. It does not deeply affect the meanings of the appendices, sometimes only helps to strengthen the meaning, and sometimes shows that a job is done intensively or continuously. In addition to the contemporary and historical dialects of Turkish, the study also tried to determine the use of contemporary Turkish dialects. It has been taken to think that it is possible to contribute a different point of view to the study suffixes and contribute to the richness of Turkish.

Keywords: Turkish, grammar, production suffixes, making verb, -la-.

Giriş

Diller, değişim-dönüşüm yasaının bir gereği olarak daimî bir evrimleşme sürecini takip ederler. Bu süreç sonrasında güçlü yapılar kendini muhafaza ederken güçsüz yapılar yavaş yavaş kaybolma eğilimi gösterirler. Saussure bu konuda şöyle söyler: “Gerçekten de, salt durağanlık diye bir şey yoktur. Dilin bütün bölümleri değişkendir. Belli oranda bir evrim görülür. Evrimin hızı ve yeğlinliği değişebilir, ama ilkenin kendisi hiç sarsılmaz. Dil ırmağı hiçbir kesintiye uğramadan akıp durur. Irmağın, ağır ağır akması ya da sel görünümünü alması ikincil niteliklidir.” (De Saussure 2001: 201). Dil, süreklilik arz eden bir unsur olduğu için, Saussure’ün yorumu sadece geçmiş ve bugün için yapılan bir yorum olarak değerlendirilmemelidir. Gelecekte de bu evrim varlığını idame edecektir. “Geleceğin ipuçları” başlığı altında Fischer, dilin gelecekte yaşayabileceği değişiklikleri şöyle yorumlar. “Dünya dilleri gelecekte nasıl şekillenecek? Dilin geleceği öngörülemez, çünkü dilsel olmayan pek çok faktör toplumun dilini yeniden şekillendiriyor: Ekonomik dönüşümler, başkaldırıları, kitlesel göçler, nüfuzlu ulusların aniden ortaya çıkışı, yeni teknolojiler, toplumsal modalar ve diğer pek çok olgu.” (Fischer, 2015: 209). Fischer “dilini geleceği öngörülemez” derken şüphesiz değişimin olmayacağından değil ne boyutta olacağını kestirilemeyeceğinden bahsetmeye çalışıyor. Peki bu değişim gerçekleşirken sınır ne olmalıdır? Bu soru filolog ve dil bilimcileri uzun bir süre meşgul etmiştir. Çünkü değişimin dilin her alanında olmayacağı, gramatikal değişikliklerin imkânsız derecesinde zor olduğu kuralcı dil geleneğinin doğal sonuçlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde bu görüş geçerliğini kaybetmiş, gramatikal yapı dâhil olmak üzere dilin bütün unsurlarının değişebileceği görüşü haklı olarak kabul görmeye başlamıştır. Konuya farklı bir yöntem ile yaklaşan Johanson; dilin bütün unsurları için kopyalamanın mümkün olduğunu kabul etmiş ve değişebilme olasılığını “Dayanıklılık skalaları” adı altında tarif etmeye çalışmıştır: “Etkilenirlik skalasının tepesinde, tecrübeye göre en kolay ve en erken kopyalananlar bulunurken, en zor ve en geç kopya edilmiş

olanlar en dipte yer alır" (Johanson, 2014: 50) demektir. Buna göre bir dilin en belirgin özellikleri; yani kendisine ve bağlı bulunduğu dil ailesine has diye nitelenen özellikler daha geç değişirken, dünyanın diğer dilleri ile ortak olan özellikler değişime daha elverişlidir. Örneğin: Türkçenin cümle yapısı veya eklemeli oluşu onu farklı kılan özelliğidir. Bu özelliğin değişimi zordur. Ama kelime alışverişi dünya dilleri için (bazı kabile dilleri hariç) genel bir olgudur. Buna göre Türkçenin kelime alması yahut vermesi dayanıklılık skalasına göre gramer değişiminden daha kolaydır.

Eklemeli dillerin özelliklerini en iyi yansıtan dillerden biri olarak Türkçe; ek alımı ve ek değişimi konusunda kelime alışverişine göre daha muhafazakâr olmuştur. Şüphesiz bu, hiç değişim olmamıştır veya hiç ek almamıştır anlamına gelmez. Türkçe kelimeye oranla az sayıda olsa da ek almıştır. Örneğin: „-IcI+ anlamında -mAn+ fail bildiren yapım ekini eklemeli dil olmayan Hint-Avrupa dillerinden almıştır. Ayrıca Şinasi Tekin Türkçenin işlek eklerinden olan olumsuzluk bildiren -mA ekinin Toharcadan alınmış olduğunu ileri sürüyor (Ş. Tekin, 2015: 43-56). Alıntı olduğu iddia edilen eklere başka ekleri de eklemek mümkündür. Türkçe, bunun yanı sıra kendi içinde de bazı ek değişimlerine gitmiş işlek olmayan bazı ekleri kullanımdan düşürmüştür. Bazı ekler ise dilin bir bölümünde kullanımdan düşerken, bazı ağız ve lehçelerde varlığını sürdürebilmiştir. Düşmüş gibi görüldüğü durumlarda bile bazı kullanımlarda arkaik bir unsur olarak varlığını korumuştur.

Biz bu çalışmamızda yukarıda bahsettiğimiz bağlamda, çok işlek olmayan fiilden fiil yapım eki „-IA-“ üzerinde duracağız. Eski Türkçeden bu yana pek yaygın olmayan bu ek bugün bile Türkiye’deki kabul gören birçok gramer kitabında yer almamaktadır (bkz. Banguoğlu, 2005; Ergin, 2013; Korkmaz, 2014). Peki bu kitaplarda yer verilmemiş olan bu ek gerçekten hiç kullanılmıyor mu? Bu sorunun cevabını aşağıda aramaya çalışacağız.

Tarihî Lehçelerde -IA-

Gramer incelemeleri, izahın doğruluğu ve tamlığı açısından Eski Türkçeden başlatarak günümüz Türkçesine getirilmesini gerekli kılmaktadır. Peki Göktürkçede bu ek kullanılmış mıdır? Tekin çalışmasında *la-* sıklık çatısı eki ile ilgili *kunla-* 'süreklî çalmak, yağmalamak' < **kun-* 'çalmak' örneğini vermiştir (T. Tekin, 2003: 94). Tekin bu ek için başka örnek göstermemiştir. Erdal ve Gabain'e bakıldığında bu ekin kullanımına örnek teşkil edecek bir kullanım ile karşılaşılmamıştır (bkz. Erdal, 2004; Gabain, 2007).

Eski Uygur Türkçesi dönemi eserlerine bakıldığında bu ekin birkaç örnekte kullanıldığı görülmüştür. Bu örnekler şunlardır: *adırtla-*, *atırtla-* 'ayırarak' (Eraslan, 2012: 548) *kolu-* 'ant içmek' *kolula-* 'ant içmek', *tın-* 'dinlenmek', *tınla-* 'dinlenmek'. Verilen üç örnekte de pekiştirme görevinde kullanılan ek, ilk iki kullanımda fiilden fiil yapım eki olduğunu nispeten açık bir şekilde gösteriyor iken *tınla-* kelimesi şüpheli gibi görünebilir. Ancak *tın* kelimesinin üç anlamı vardır: 'Nefes-soluk, tıkanmak, dinlenmek' (Eraslan, 2012: 609). Buna göre *tınla-* fiili 'dinlenmek' anlamına geldiğine göre, isim soylu soluk-nefes anlamındaki *tın*'a değil, dinlenmek anlamında olan *tın-* fiiline dayanmalıdır. Nitekim -IA- eki kelimeye eklenince anlamı sadece pekiştirmiş, herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermemiştir. İlk iki örnekte -IA- ekinin anlam değişikliği yapmadığına bakılırsa üçüncü örneğin de aynı yapıda olduğu görülecektir. Eraslan, *adırtla-* ve *kolu-* kelimelerini başta fiil olarak göstermiş ancak *adırtla-* ve *kolula-* kelimelerini ilginç bir şekilde isim soylu olarak göstermiştir (Eraslan, 2012: 548, 582). Ancak biz burada araştırmacının, -IA- ekinin işlek olmamasından dolayı fiilden fiil eki olabileceğine ikna olmadığını, bu yüzden isim soyuna dayandırılarak, ekin çok yaygın olduğu üzere isimden fiil yapım eki olarak görülmek istendiği kanaatindeyiz. Ancak fiilden fiil olan bir -IA- ekinin varlığı kabul edildiğinde verilen kelimelere gelen ekin bu ek olduğu daha emin bir şekilde kabul edilebilecektir. Üşenmez de aynı görüşte olup *adırt-* şeklinde fiil olarak göste-

rip hemen sonrasında *adırtla-* şeklini vererek iki kelime arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır (Üşenmez, 2010: 15).

Karahanlı dönemi metinlerine bakıldığında, Divanu Luga-ti't Türk'te geçen bir atasözünde bu ek kullanımına örnek oluşturabilecek bir ibare bulunmaktadır.

Tay ataşa at tınur

Oğul eredse baba dinlenür

"*Tay yetişirse at dinlenir, oğul erleşirse, baba dinlenir*" (Caferoğlu, 2015: 50). Yukarıda bugün kullanılan dinlenmek kelimesinin tin "ruh, nefes" ismi ile ilgili olmayıp *tin-* 'dinlenmek, soluklanmak, nefes almak' fiili ile ilgili olmasının daha uygun olduğu düşüncesi dile getirilmişti. Divanda geçen atasözünde de fiil kökü olan *tin-* çekime sokulmuş altında da aynı anlama gelecek şekilde fonetik açıdan farklı biçimi kullanılmıştır. Bu kullanım bize dinlenmek kelimesinin *tin-* fiil köküne bağlanması gerektiğini göstermektedir. Nitekim Divanda da 'dinlenmek' anlamı bulunmaktadır (Kaşgarlı Mahmud, 2015: 877).

Kıpçak sahasında bu ek kendini göstermeye devam eder. Hacıeminoğlu Kıpçak sahası için, fiilden fiil yapan eki -LA- ekini tanımlarken: "*Aslında isimlerden fiil yapan -la-/-le- bazı şivelerde fiil tabanlarından da pekiştirilmiş fiiller teşkil etmektedir.*" der ve A. Fehmi Karamanlıoğlu'nun *Kıpçak Türkçesi Üzerine Bir Gramer Denemesi* (1958) adlı doktora tezinden şu örnekleri aktarır: *ayır-* 'ayırmaq', *ayır-la-* < ayır-la- 'ayırmaq, ayrılmak', *buyur-* 'buyurmaq' *buyur-la-* < buyur-la- 'kabul etmek', *kayır-* 'kayırmak', *kayır-la-* 'kayırmak, iltifat etmek', *ota-* 'ilaç yapmak' *otala-* 'tedavi etmek, ilaç yapmak'" (Karamanlıoğlu, 1958: 68, akt. Hacıeminoğlu, 1991: 90).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde bu ek bazı kelimelerde görülür. -ALA- eki ile zaman zaman karıştırılan bu ek, tek başına da varlığını sürdürebilmiştir: *düğ-* 'dügümlemek', *düğlen-* < düğ-le-n- 'dügümlemek', *düşlen-* < düş-len-n- 'fazlaca meşgul olmak, iyice düşmek, üzerine düşmek' (Hacıeminoğlu, 1991: 113; Dilçin, 2009: 86-88). Bunların yanında Eski Anadolu Türk-

çesinde kullanılan, günümüzde varlığını sürdüren *ırgala-* 'iki yana sallamak' fiili -IA- ekinin fiilden fiil olarak kullanıldığına delalet edecek güzel bir örnek sayılır. Irgatmak, ırgamak, ır-gaşmak ile şekillerinde kullanımı olan kelimenin aldığı eklere bakarak (-t,-ş-) ır-ga- fiil köküne dayandığını söylemek müm-kündür.

Aynı örneğe değinen Deny yanlış olarak ırgalamak sözcü-ğündeki -IA- ekini "ala-" şeklinde almıştır: "*şimdiye kadar incele-nen çatılardan bağımsız olarak -ala- biçiminde devam ve sürerlik fiil eki izleri görülüyor. Bu fiiller şunlardır: Kovalamak, ovalamak, tepe-lemek, gevelemek. yine şüphesiz tırmalamak krş. tırmamak, ırgalamak krş. ırganmak ...*" (Deny, 2012: 343-344). Görüldüğü üzere -AIA- ekine örnek olarak verilen kullanımlardan bir kısmı ihtilafa sebebiyet verecek niteliktedir. Nitekim *Tarama Sözlüğü'*nde de *ırgalamak, ırgamak, ırkalamak,* ve metateze uğramış formu olan *ığramak* bir arada verilmiş ve *ır-ga-* fiil köküne dayandığına şüp-he bırakmamıştır.

Bu sabr nişe olur çare kılınız

Ki buyruksuz yel ırgamaz (İşk.XIV.195-2) (TDK, 2009: III, 1959).

Çağdaş Lehçelerde -IA-

Özbek Türkçesi -IA- ekini fiilden fiil yapım eki olarak sık-lıkla kullanır. "*Asıl fiil anlamını pekiştirici, tekerrür ettirici işlevi vardır. İşlektir. Sesteş isim ve fiil tabanlarında kullanımında isimden fiil yapma eki gibi de düşünülebilecek olan bu ekin doğrudan fiil ta-banlarına getirildiği örnekler az değildir: tong-lä- 'donmak, buz tutmak' (tong-'donmak', tong 'don' vb.) ... bük-lä- 'bükmek', bulgä-lä- 'bulamak, batırtmak' ...*" (Öztürk, 2007: 308). Özellikle alıntılanan ibaredeki "*işlektir*" ifadesi ekin bu lehçede azımsan-mayacak derecede kullanıldığını göstermesi bakımından dikka-te değerlidir.

Yeni Uygur Türkçesinde -IA-: "*eklendiği fiilin anlamını pekiş-tirerek yeni fiiller türetir: Bolcala-'fal açmak', püklä- 'bükmek', çoqula-'gagalamak'*" (Yazıcı Ersoy, 2007: 375; Öztürk, 2015: 48). Bu lehçede ek Özbekçe kadar işlek değildir.

Kazak Türkçesinde -IA- “filin gösterdiği hareketin tekrar tekrar yapıldığını gösterir. Saba-la- ‘tekrar tekrar vur, dövmeye devam et-’ tiste-le- ‘tekrar tekrar ısır-’...” (Tamir, 2007: 449). Bu ekin türevleri olarak -laa-, -lee-, -loo-/-löö- ekleri Saha Türkçesinde geçiyor olarak verilse de örneği verilmemiştir (Kirişcioğlu, 2007: 1255). Ancak biz arttırmak anlamındaki “kemçi-lee-” (Vasiliev, 1995: 15) fiilinin buna örnek teşkil edeceğini düşünüyoruz.

Altaycada; ‘refakat etmek, atı beslemek için yolda durmak’ anlamlarında kullanılan *üydele-* fiili ile ilgili olan *üyde-* fiili de bize *üydele-* fiilinde bir fiilden fiil ekinin var olduğunu göstermektedir (bkz. Gürsoy-Naskali & Duranlı, 1999: 199).

Bu örneklerden anlaşılacağı üzere Türkçe, Eski Türkçe döneminde az kullanılan -IA- ekini büsbütün kullanımdan düşürmemiştir. Hele ki Çuvaşça ile birlikte Türkçeden ilk ayrılan lehçelerden biri olan Saha Türkçesinde bu ekin kullanılması, ekin başlangıçta kullanıldığı, daha sonra Eski Türkçe döneminden itibaren kullanım sıklığını kaybetmeye başladığını açık bir şekilde göstermektedir. Çünkü Sahacanın Türkçeden ayrıldıktan sonra özelliklerini -çok az değişiklik ile- bugüne kadar devam ettirdiğini biliyoruz. “Daha, tarihi devirlerde, ilk olarak Türk toplumundan ayrılıp, uzak şimale sığınan ve öz dillerini aynıyla bugüne kadar muhafaza eden Yakut Türklerinin...” (Caferoğlu, 2015: 91) ifadesi, bu ekin Saha Türkçesinde kullanımının önemini göstermektedir.

Türkiye Türkçesinde -IA-

Buraya kadar verilen örnekler nispeten eski döneme ait (ırgalamak bugün de kullanılıyor) denebilecek türdendir. Peki -IA- eki ile ilgili Türkiye Türkçesinde kullanılan örnek yok mudur? Elbette bugün kullanılan örnek kullanım tespit edilemezse, en azından Türkiye Türkçesi için bu ekin kullanımdan kalkmak üzere olduğu söylenebilir. Ancak karşımıza çıkan bazı örnekler, ekin kullanımdan kalkmadığını göstermesi açısından son derece ilgi çekicidir. Bunlar günlük yaşantıda kullanılan türden örneklerdir. *gözetle-* <gözet-le-, *salla-* <sal-la-, *atla-* <at-la-

ve *damla*⁻¹ < tam-la- örnekleri ekin günümüzde kullanıldığına dair önemli örneklerdir. *Boyala-* kelimesi de örnek olarak verilebilir ancak *boya* kelimesinin hem isim hem fiil olarak kullanılması *boyala-* fiilini şüpheli hâle getirmektedir (Hacıeminoğlu, 1991: 114). Ekin kullanımına dair tespit edilen örneklerin tablo şeklinde verilmesi ekin kullanımını daha açık bir şekilde göz önüne serecektir. Verilen kelimeler sonraki dönemlerde kullanılmaya devam etmiş olabilir.

Kelime	Anlam	Kelime	Anlam	Dönem
adırt-	ayırtmak	adırtla-	ayırt etmek	Eski Uygurca, Karahanlı Türkçesi
at-	atmak	atla-	atlamak	Türkiye Türkçesi
ayır-	ayırarak	ayırla-	ayırarak	Kıpçakça
bolca-	fal açmak	bolcala-	fal açmak	Yeni Uygurca
bulga-	bulamak	bulgala-	bulamak	Özbekçe
buyur-	buyurmak	buyurla-	kabul etmek, (buyruğu)	Kıpçakça
bük-	bükme	Bükle-	bükme	Özbekçe
çalka-	sallamak	çalkala-	iyice sallamak	Eski Anadolu ve devamı
çoqu-	gagalamak	çoqula-	gagalamak	Yeni Uygurca
düğ-	düğmelemek	düğle-	düğümle-	Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi
düş-	meşgul olmak	düşle-	fazlaca meşgul olmak	Eski Anadolu Türkçesi

¹ Gülensoy, damla- kelimesini tam- fiil köküne götürüyor (2011: I, 265). DLT'de bu köke götürülmesi (Atalay 2013: II, 566) günümüzde kullanılan damla- fiilinin tam-la- şeklinde bir fiilden fiil türevi olduğunu göstermektedir. Ancak tam-> damla- geçişinde ara form olma ihtimali dolayısıyla ile bu fiil de kısmen şüpheli taşımaktadır.

gözet-	gözetmek	gözetle-	izlemek, gözetlemek	Türkiye Türkçesi
ırga-	iki yana sallamak	ırgala-	iki yana sallamak	Eski Anadolu- Türkiye Türkçesi
kayır-	kayırmak	kayırla-	kayırmak	Kıpçakça
kemçi-	arttırma	kemçile-	arttırmak	Sahaca
kolu-	ant içmek	kolula-	ant içmek	Eski Uygurca
kun-	çalmak	kunla-	sürekli çalmak, yağmalamak	Göktürkçe
kürü-	sürüklenmek	kürüle-	sürüklenmek	Eski Anadolu Türkçesi ve devamı
ota-	ilaç yapmak	otala-	ilaç yapmak, tedavi etmek	Kıpçakça
pük-	bükme	pükle-	bükme	Yeni Uygurca
saba-	vurmak	sabala-	tekrar vur- mak	Kazakça
sal-	etrafa yay- mak	salla-	sağa sola sallamak	Türkiye Türkçesi
*tam-	damlamak	damla-	damlamak	Eski Türkçe- Tür- kiye Türkçesine kadar
tın-	dinlenmek	tınla-	tinlenmek	Eski Uygurca, Karahanlı Türkçesi
tiste-	ısırmak	tistele-	tekrar ısır- mak	Kazakça
ton-	donmak	tonla-	donmak	Özbekçe
üyde-	atı beslemek üzere dur- mak	üydele-	atı beslemek üzere dur- mak	Altayca

Sonuç

Buraya kadar söylenenleri toparlayacak olursak şöyle söyleyebiliriz: Eski Türkçeden günümüze kadar Türk dili lehçeler bazında incelenmiş ve fiilden fiil yapım -IA- ekinin kullanımı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma neticesinde şu sonuca ulaşılmıştır. -IA- eki genelde isimden fiil yapımında en sık kullanılan eklerdendir. Ancak bununla birlikte bu ek, eklendiği yapılara, genelde pekiştirme anlamı katan ve sürerlik bildiren fiilden fiil yapım eki olarak da kullanılmıştır. Göktürk, Uygur, Karahanlı, Kıpçak, Özbek, Yeni Uygur, Kazak, Altay, Saha, Eski Anadolu, Osmanlı ve Türkiye Türkçesinde ekin bu fonksiyonunu ihtiva eden kelimeler tespit edilmiş ve çalışmamızda bunlara yer verilmiştir.

Kaynaklar

- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- De Saussure, F. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev. B. Vardar), İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi: Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının İlk Örneği*. (Çev. A. U. Elöve). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdal, M. (2004). *A Grammar of Old Turkic*, Leiden: Brill.
- Ergin, M. (2013). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Fischer, S. R. (2015). *Dilin Tarihi*. (Çev. M. Güvenç). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri*. (Çev. M. Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gürsoy-Naskali, E. & Duranlı, M. (1999). *Altayca-Türkçe Sözlük*. Ankara:

- Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*. (Çev. N. Demir). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karamanlıoğlu, A. F. (1958). *Kıpçak Türkçesi Üzerine Bir Gramer Denemesi*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Kaşgarlı Mahmud (2015). *Divanu Lugati't-Türk*. (Çev. A. B. Ercilasun & Z. Akkoyunlu). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kirişcioğlu, M. F. (2007). Saha Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*. (Ed. A. B. Ercilasun). Ankara: Akçağ Yayınları, 1229-1284.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztürk, R. (2007). Özbek Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*. (Ed. A. B. Ercilasun). Ankara: Akçağ Yayınları, 291-354.
- Öztürk, R. (2015). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tamir, F. (2007). Kazak Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*. (Ed. A. B. Ercilasun). Ankara: Akçağ Yayınları, 429-480.
- Tekin, Ş. (2015). *İştikakçının Köşesi: Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. (Haz. M. Ölmez). İstanbul: Sanat Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2009). *Tarama Sözlüğü*, cilt III. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üşenmez, E. (2010). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Vasiliev, Y. (1995). *Türkçe-Sahaca (Yakutça) Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yazıcı Ersoy, H. (2007). Yeni Uygur Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*. (Ed. A. B. Ercilasun). Ankara: Akçağ Yayınları, 355-428.